

WIELOWYMIAROWE ASPEKTY MOCARSTWOWO CI

Marek Mikołajczyk, Europejskie dylematy Wielkiej Brytanii – od planu Schumana do Brexitu

23 czerwca 2016 r. Brytyjczycy w referendum opowiedzieli się za wystąpieniem z UE. Wśród olbrzymiej fali komentarzy, jaką wywołała ta decyzja, dominują wypowiedzi odnoszące się do problemów Wielkiej Brytanii i UE, które pojawiły się w ostatnim czasie. Autor artykułu stara się wykazać, że chociaż kwestie te bez wątpienia w znaczącym stopniu wpłynęły na wynik referendum, to jednak należy szukać głębszych przyczyn tej decyzji. Przede wszystkim należy podkreślić, że Brytyjczycy od samego początku procesu integracji europejskiej odnosili się do niego z rezerwą, a nawet niechęcią i przez długi czas nie zamierzali w nim uczestniczyć, a nawet próbowali go powstrzymać. Kiedy w 1973 r. Wielka Brytania stała się członkiem europejskich Wspólnot, nie włączyła się w główny nurt procesu integracji europejskiej i nie stała się, obok Francji i RFN, jego motorem napędowym. Brytyjscy przywódcy nie potrafili lub też nie chcieli przekonać Brytyjczyków o korzyściach płynących z członkostwa europejskich Wspólnot. Kolejne brytyjskie rządy traktowały sprawy europejskie instrumentalnie, z myślą o bieżącej grze politycznej. Co więcej, w kwestii integracji europejskiej torysi i laburzyści byli wewnątrznie głęboko podzieleni. W wyniku tego w brytyjskim społeczeństwie umacniało się przekonanie, że współpraca europejska nie tyle służy narodowym interesom, co stanowi dla nich zagrożenie. Polityka premiera Camerona, który nieudolnie starał się pogodzić interesy przeciwników i zwolenników członkostwa w UE ostatecznie doprowadziła do zwycięstwa tych pierwszych.

Tomasz Czapiewski, Rozważania nad szkockim kontekstem upadku brytyjskiego imperium. Między wewnętrznym a zewnętrznym kolonializmem

Celem artykułu jest analiza związków między brytyjskim imperializmem a kwestią szkocką. W pierwszym rzędzie dokonano opisu roli jaką Szkoci jako naród odegrali w tworzeniu imperium, ale przyjmując różne perspektywy, w tym także wewnętrznego kolonializmu. W drugim rzędzie weryfikuje się hipotezę o nierozzerwalnym związku instytucji Imperium Brytyjskiego i Wielkiej Brytanii (Zjednoczonego Królestwa) -upadek Imperium musiał podważyć sens istnienia Zjednoczonego Królestwa. W opinii autora niniejszego artykułu pomiędzy badanymi zjawiskami można dostrzec istotny

związek, choć zastrzegając, że związek ten miał nieoczywistą formę, a wystąpienie tego następstwa nie było "historyczną koniecznością", ale zostało wzmocnione przez szereg innych przyczyn, o być może większym znaczeniu, jak m.in. fiasko polityki rządu Margaret Thatcher, słabość partii unionistycznych na terenie Szkocji czy szeroko rozumiane przemiany społeczne i ekonomiczne. Imperium było być może najbardziej wyrazistym symbolem brytyjskiej jedności i na nim ogniskowała się lojalność Brytyjczyków. A co najważniejsze - Imperium wzmocniło poczucie szkockiej tożsamości, pozwoliło przyporządkować mu atrybut wyjątkowości i wprowadziło je w nowoczesne ramy. Warto zwrócić, że przyczynowo-skutkowy opis może nie być tutaj właściwą perspektywą, większą wartość przyniesienie tutaj myślenie w kategoriach systemowych - każda relacja i każda zmienna, którą zwykło się określać mianem skutku bądź przyczyny, w rzeczywistości jest zarówno: przyczyną, jak i skutkiem, a relacje nigdy są jednokierunkowe .

Jadwiga Kiwerska, Ewolucja przywództwa Stanów Zjednoczonych po zimnej wojnie

Światowe przywództwo Stanów Zjednoczonych w ostatnim czasie przeszło znaczącą ewolucję. W momencie zakończenia zimnej wojny USA były jedynym supermocarstwem, którego wpływ na rozwiązywanie problemów globalnych i regionalnych był ogromny. W latach 90. Ameryka utrzymała tę dominującą rolę w świecie. Dynamizm wydarzeń początku XXI w., błędy polityki amerykańskiej, a także zmieniające się otoczenie międzynarodowe spowodowały, że wyraźnie osłabła zdolność i gotowość USA podejmowania wyzwań i rozwiązywania problemów. Ameryka oczekiwała wsparcia i większego zaangażowania sojuszników/partnerów w wypełnianiu zobowiązań na arenie międzynarodowej. Pytaniem pozostaje zatem przyszłość amerykańskiego przywództwa.

Paulina Matera, Implikacje porozumienia nuklearnego z Iranem dla polityki Stanów Zjednoczonych na Szerokim Bliskim

Wschodzie

Celem artykułu jest wykazanie skutków podpisanego 14 lipca 2015 r. porozumienia w sprawie ograniczenia programu nuklearnego Iranu – Wspólnego Planu Wszechstronnych Działań (Joint Comprehensive Plan of Action – JCPOA). Zwolennicy planu podkreślają jego realny wpływ na uniemożliwienie Teheranowi wejścia w posiadanie broni nuklearnej oraz możliwości naprawy relacji amerykańsko-irańskich. Przeciwnicy nie zgadzają się z tymi twierdzeniami, wskazując na uzyskanie przez Iran środków (dzięki zniesieniu sankcji gospodarczych) na rozwój programu atomowego w przyszłości i na rozszerzenie wpływów w regionie. Zawarcie układu spowodowało zaniepokojenie sojuszników amerykańskich na Szerokim Bliskim Wschodzie (Izraela i państw zrzeszonych w Radzie Współpracy Zatoki Perskiej). Skłoniło to Stany Zjednoczone do zmian polityki wobec tego regionu i rozpoczęło debatę nad przyjęciem spójnej strategii w przyszłości.

Ewa Cieślik, Potencjał ekonomiczny Chin i jego pozycja w gospodarce światowej

W artykule przeanalizowano poziom rozwoju Chin w kontekście jego oddziaływania na gospodarkę światową. W tym celu dokonano przeglądu literatury dotyczącej pojęcia i czynników potęgi państwa, ukazano najważniejsze wskaźniki makroekonomiczne opisujące poziom rozwoju Chin na tle świata, zaprezentowano udział Kraju Środka w globalnych przepływach handlowych i kapitałowych oraz poziom konkurencyjności gospodarki chińskiej. Pozwoliło to na wskazanie płaszczyzn oddziaływania Chin na gospodarkę globalną.

Andrzej Szabaciuk, Polityka ludnościowa jako element strategii odbudowy pozycji imperialnej Federacji Rosyjskiej

Celem niniejszego artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie w jakim stopniu uwarunkowania demograficzne i migracyjne mogą mieć wpływ na geopolityczną sytuację Federacji Rosyjskiej. Nie jest tajemnicą, że władze na Kremlu od blisko dwóch dekad dążą do reintegracji obszaru poradzieckiego, umacniając swoją pozycję polityczną i ekonomiczną w regionie. W ten sposób próbują rzucić wyzwanie Unii europejskiej i Stanom Zjednoczonym, dążąc do modyfikacji obecnego systemu stosunków międzynarodowych. Wielobiegunowy system stosunków międzynarodowych, ma ostatecznie przekreślić dominację Ameryki Północnej w polityce globalnej, przywracając Rosji jej imperialną rolę. Nie jest to tylko pusta retoryka, władze Federacji Rosyjskiej podjęły szereg działań zmierzających do realizacji tych planów. Wojna z Gruzją, kryzys ukraiński, interwencja w Syrii, ale także powołanie Eurazjatyckiej Unii Gospodarczej, są widocznymi oznakami aktywności i determinacji nowych rosyjskich elit, konsekwentnie realizujących swoje neoimperialne plany. Przeszkodą w realizacji tych zamierzeń mogą być jednak problemy gospodarcze i kryzys demograficzny Federacji Rosyjskiej. Chcąc zabezpieczyć neoimperialny kurs władze na Kremlu muszą rozwiązać te dwie, silnie powiązane ze sobą kwestie.

Dariusz Wojtaszyn, Sportwunderland DDR - powstanie i upadek sportowego mocarstwa

Mimo ograniczonych możliwości ekonomicznych i demograficznych NRD odnosiła niebywałe sukcesy w sporcie, stając się w drugiej połowie XX w. prawdziwym sportowym mocarstwem. Rywalizacja na poziomie międzynarodowym, zwłaszcza igrzyska olimpijskie były arenami prezentacji sportowej supremacji tego państwa, które zaczęto określać mianem Sportwunderland. Celem artykułu jest próba identyfikacji najważniejszych elementów składowych sportowego sukcesu NRD - struktur instytucjonalnych, wykorzystania zdobyczy nauki w sporcie, wraz z patologicznym stosowaniem niedozwolonego wspomaganie farmakologicznego, a także metod pozyskiwania i selekcji wybitnych zawodników. Analizie poddana została ponadto sytuacja wschodnioniemieckiego sportu po zjednoczeniu Niemiec oraz rozprawa z ciemnymi stronami jego przeszłości.

Krzysztof Siwek, Granica polsko-niemiecka w stosunkach Polski ze Stanami Zjednoczonymi w latach 1956-1970

Celem artykułu jest ukazanie roli granicy polsko-niemieckiej w stosunkach Polski ze Stanami Zjednoczonymi w latach 1956-1970. Z uwagi na uzależnienie PRL od Związku Radzieckiego kwestia Odry i Nysy Łużyckiej podporządkowana była stosunkom między Wschodem i Zachodem, w których centralne znaczenie miał problem niemiecki. W warunkach zimnej wojny Stany Zjednoczone, kierując się zobowiązaniami wobec sojuszniczej RFN, odmawiały uznania ostateczności granicy polsko-niemieckiej, którą traktowały jako zachodnią granicę wpływów ZSRR, a nie Polski. Poparcie Waszyngtonu dla granicy polsko-niemieckiej służyło jednak amerykańskim planom osłabienia dominacji ZSRR w Europie Środkowo-Wschodniej. Z tego powodu dyplomacja polska starała się po 1956 r. przekonać USA do uznania nie tylko przebiegu granicy zachodniej, ale również legalności NRD, co byłoby równoznaczne z zabezpieczeniem granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej. Polskim postulatem odpowiadały podejmowane od początku lat 60. amerykańskie działania na rzecz poprawy stosunków z krajami bloku komunistycznego, które zapobiegały potencjalnemu sojuszowi między RFN i ZSRR. Początek „odprężenia” w relacjach Wschód-Zachód sprawił, że Stany Zjednoczone pogodziły się z podziałem Europy wzdłuż Łaby, a problem niemiecki utracił dla Waszyngtonu priorytetowe znaczenie na rzecz dialogu z krajami Europy Środkowo-Wschodniej. Pomimo amerykańskiej odmowy uznania linii Odry i Nysy Łużyckiej, możliwe stało się zawarcie w 1970 r. przez Polskę układu granicznego z RFN, dzięki któremu granica polsko-niemiecka przestała stanowić przedmiot sporu zimnowojennego.

Magdalena Karolak-Michalska, Elita polityczna Polski wobec wyzwań Euromajdanu i kryzysu ukraińskiego w latach 2013-2014

Artykuł analizuje reakcje polskiej elity politycznej wobec wydarzeń na Ukrainie końca 2013 i 2014 r. Celem rozważań jest badanie aktywności władz państwowych, a także ugrupowań parlamentarnych wobec Euromajdanu i kryzysu ukraińskiego, a także próba odpowiedzi na pytanie o rolę Polski w powyższym kontekście na arenie międzynarodowej. W kolejnych częściach artykułu eksplorowane są działania władz państwowych, w tym prezydenta, premiera, a także szefa polskiej dyplomacji, wskazując przy tym zarówno na sukcesy, jak i porażki poniesione w zakresie kwestii ukraińskiej. Zwraca się uwagę na reakcje partii politycznych: Prawa i Sprawiedliwości, Polskiego Stronnictwa Ludowego, Sojuszu Lewicy Demokratycznej, Platformy Obywatelskiej, Solidarnej Polski i Twojego Ruchu wobec sytuacji polityczno-społecznej na Ukrainie, ukazując działania parlamentarzystów w praktyce. W uwagach końcowych podkreślono, że w badanym okresie rola Polski w kryzysie ukraińskim uległa istotnej modyfikacji, a polityka zagraniczna w tym zakresie miała zarówno elementy pozytywne, jak i negatywne. Autorka konstatuje, że aktualne stosunki polsko-ukraińskie i polsko-rosyjskie, a także powtarzające się pytanie o politykę bezpieczeństwa Polski na arenie europejskiej będą stanowiły wyzwanie dla polskiej elity politycznej.

Marian Gorynia, Miejsce gospodarki polskiej w gospodarce Unii Europejskiej w latach 2003-2014

Pierwszym celem artykułu jest identyfikacja i ocena najważniejszych zmian i prawidłowości, jakie wystąpiły w sferze znaczenia gospodarki polskiej w gospodarce Unii Europejskiej w latach 2003-2014. Prowadzona analiza odnosi się do zmian produktu krajowego brutto, eksportu, importu, zagranicznych inwestycji bezpośrednich przychodzących i zagranicznych inwestycji bezpośrednich wychodzących. Drugim celem opracowania jest zarysowanie perspektyw odnośnie do kształtowania się wyżej wymienionych analizowanych zmiennych w przyszłości oraz sformułowanie zaleceń dla przyszłej polityki gospodarczej.

Marcin Kleinowski, Monitorowanie przestrzegania zasady praworządności w Unii Europejskiej

Zmiany wprowadzone w funkcjonowaniu Trybunału Konstytucyjnego przez rząd partii Prawo i Sprawiedliwość spowodował poważny konstytucyjny kryzys w Polsce. Na podstawie ram prawnych w zakresie praworządności Komisja Europejska rozpoczęła dialog z polskimi władzami na temat przestrzegania zasady praworządności oraz niezależności mediów w Polsce. „Procedura” ta działa jako narzędzie wczesnego ostrzeżenia i funkcjonuje obok mechanizmów określonych w artykule 7 TUE. Artykuł przedstawia narzędzia dostępne Unii Europejskiej w przypadku, w który jedno z państw członkowskich stwarza zagrożenie dla fundamentalnych zasad zapisane w artykule 2 TUE. Stara się również wytłumaczyć w jaki sposób objęcie Polski procedurą oceny państwa prawnego może wpłynąć na jej pozycję w Unii Europejskiej.

Elżbieta Roszko-Wójtowicz, Bezpieczeństwo na drogach UE - porównania międzynarodowe

Wypadki drogowe stanowią poważny problem współczesnego świata, boryka się z nim również wiele państw Unii Europejskiej. Dane statyczne są zatrważające. Jak podaje Światowa Organizacja Zdrowia rocznie na świecie w wypadkach drogowych ginie blisko 1,25 miliona osób. Celem artykułu jest ocena bezpieczeństwa na drogach UE w latach 2005-2014, na tle aktualnej sytuacji ekonomicznej i demograficznej w poszczególnych krajach członkowskich. Wartością dodaną pracy jest ukazanie bezpieczeństwa drogowego UE na tle aktualnej sytuacji ekonomicznej i demograficznej państw członkowskich. W artykule wykorzystano dane z lat 2005-2014, pochodzące z Europejskiego Urzędu Statystycznego – Eurostat (www.ec.europa.eu/eurostat) oraz OECD. Przeprowadzona analiza wykazała, że bezpieczeństwo na drogach UE zwiększyło się. Mimo to, wyznaczony cel zmniejszenia liczby wypadków śmiertelnych o połowę do 2020 r. jest zagrożony. Tempo spadku zdarzeń drogowych ze skutkiem śmiertelnym zmniejszyło się w stosunku do lat poprzednich.

Agnieszka Kisztelińska-Węgrzyńska, Austriacka polityka zagraniczna w XXI wieku. Kontynuacja i zmiana

Analizując politykę zagraniczną Austrii w XXI w. warto zadać pytanie o rolę dyplomacji wiedeńskiej we współczesnym świecie. Po rozszerzeniu Unii Europejskiej w 2004 r. można dostrzec pewne stałe elementy, dominujące w stosunkach z państwami europejskimi. Gwałtownie rozwijająca się sytuacja na Bliskim Wschodzie i Ukrainie przyniosła szereg wyzwań. Austria stara się znaleźć własne rozwiązania narastających problemów. Rozwiązania na miarę potrzeb państwa neutralnego, leżącego w sercu starego kontynentu, mającego ambicje – pośrednika w sporach międzynarodowych i dbającego o dialog międzykulturowy. Wśród stałych elementów polityki zagranicznej Austrii, w niewielkim stopniu zmienionych w ostatnich kilkunastu latach wymienić należy realizację zasady wieczystej neutralności, integrację w ramach struktur unijnych i stosunki z państwami z poza obszaru europejskiego. Zmianę dyplomacji wiedeńskiej obserwujemy w zakresie wykorzystania soft power, wsparcia państw bałkańskich i współpracy z Federacją Rosyjską podczas konfliktu na Ukrainie. Dodatkowym wątkiem łączącym obydwie grupy jest zagadnienie oddziaływania polityki zagranicznej na życie polityczne Austrii.